UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Probitas

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

quatuor, & quinque poſita fuere: nec ita minor difficultas fuit in rei natura & qualitate. Qui enim vnum, alius terram, alius aquam, aerem alius, ignem alius, & ſic de aliis: ita vt quidam infinita principia opinati ſunt. *Ioan. Franciſc. Picus. Mirandul. in examine Vanitatis doctr. Gent. l.1.c.10.*

De principiis rerum naturalium multa Plutarchus collegit. *Lib. 1. de placitis Philoſophorum, cap.3.*

Veteres quando principium (rerum agendarum) totius eſſe dimidium dicunt, in ſingulis rebus curandum eſſe monent, vt recte ordiamur. Quamuis autem per exceſſum id dicere videntur, mihi tamen minus ab illis quam ipſa veritas expoſcat, dici videtur. Poterit enim quis confidenter dicere, non eſſe principium totius dimidium, ſed & inſuper requiri, vt ibi inchoaueris, ad finem quoque animo contendas. Etenim quomodo fieri poterit, vt recta quis ordiatur, niſi ſimul & conſummationem propoſiti mente concipiat, ſciatque quorſum & ad quid, & qua ratione quod conatur efficere queat? Rurſus quomodo res competenter conſummari poterunt, niſi primum recte expendas, vnde, aut quomodo, vel propter quid, rem aliquam aggrediare? Quocirca non eſt putandum ad dimidium duntaxat extendenda eſſe principia, ſed ad finem vſque: eaque de re ſummum habendum ſtudium tam dicentibus quam audientibus. *Polyb. l.5.*

In omnibus publicis rebus principia diligenter conſideranda ſunt: propterea quod poſtea ſine ſummo probro & periculo ab iam conſtitutis diuque retentis, diſcedere poſſunt homines. *Fr. Guic. lib.8.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ouid. 1. Remed.

Sed tamen eſt artis triſtiſsima ianua noſtræ,
Et labor eſt vnus, tempora prima pati.
Adſpicis vt prenſos vrant prima iuga iuuencos?
Et noua velocem cingula lædat equum?

Ter. Heaut. 5.5.

Hæc dum incipias grauia ſunt,
Dumque ignores: vbi cognoris, facilia.

Hor. 1. Epiſt. 2.

Dimidium facti, qui cœpit, habet: ſapere aude:
Incipe.

Auſon. Epig.

Incipe, dimidium facti eſt cœpiſſe: ſuper ſit
Dimidium, rurſum hoc incipe, & efficies.

Idem Monoſ.

Incipe, quicquid agas, pro toto eſt prima operis pars.

Plaud. Perſ.

Si quam rem accures ſobrie, aut frugaliter,
Solet illa recte ſub manus ſuccedere.
Atque edepol firme, vt quiſque rem accurate ſuam,
Sic ei procedit. poſt principia denique ſi malus,
Aut nequam'ſt, male res vertunt, quas agit:
Sin autem frugi'ſt, eueniunt frugaliter.
Hanc rem exorſus ſum facete & callide,
Igitur prouenturam bene confido mihi.

Lucret. 1.

Cui niſi prima fides fundata valebit,
Haud erit, occultis de rebus quo reuerentes
Confirmare animi quidquam ratione queamus.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE

Principii nulla eſt origo. Nam ex principio oriuntur omnia. *Cic. 1. Tuſc. & in ſom. Scipionis.*

Omnium rerum principia parua ſunt, ſed ſuis progreſſionibus vſa augentur. *5 de finib.*

Principiis cognitis, multo facilius extrema intelliguntur. *Pro Cluent.*

¶ APOPHTHEGMATA.

Socrates dicebat, bene incipere, non eſſe puſillum, ſed iuxta puſillum. Græca ſic habent, εὖ ἄρχεσθαι μικρὸν μὲν μὴ εἶναι, παραμικρὸν δέ. Quod Laertii interpres ita reddidit; Bene incipere paruum non eſſe, ſed maximum. Quanquam aliud exprimunt verba Socratis, ſed ſententia, ni fallor, bene incipere, non eſſe quidem paruum, ſed parui fieri, aut recte incipere, non eſſe puſillum, ſed iuxta puſillum. Paulatim enim incipiendum, eo quod qui initio præproperi ſunt: ſerius perueniunt ad finem; vt alludat ad Heſiodum, iubentem, vt puſillum puſillo addamus. Dicti argutia eſt in Græcis vocibus, eaque Latine reddi vix poteſt. *Laert. in eius vita.*

Pittacus illud decantatiſſimum frequenter dicere ſolebat; dimidium plus eſſe toto. Quo vir prudentiſſimus innuere voluit, omne quidem principium ſatis eſſe durum: verum ſi rem aggrediamur ſerio, facile nos peruenire ad rei finem. *Laert. lib.1.*

Stratonicus Bizantii. cum citharœdus quiſpiam belle cecinisſet procemium, cætera minus feliciter, ſurrexit, ac præconis in morem pronunciauit: Quiſquis indicarit citharœdum, qui bene cecinisſet prooemium, drachmas accipiet mille. *Eraſmus libro 6. apophthegmat.*

¶ FABVLA.

Pater, & filius ruſticus.

Vade, inquit Pater ruſticus filio, & aruum noſtrum accepto ligone perfodito, vt conſeruetur. Filius egreſſus, & ſe clam ſpatioſo aruo perfodiendo ſatis vnum non eſſe futurum, ſecum cogitabat: itaq; illum diem, deſperato laboris proceſſu, cum humi propter aruum ſe proſtraſſet, acquieuit. Idem poſtero & tertio die fecit. Tum pater opus inſpecturus egreditur: & intactum adhuc aruum eſſe videns, de filio, quid illis diebus egiſſet, requirit. Nihil inquit hic, nam qui poſſim ego & tantum aruum ſolus perfodere? Pater ergo re filii intellecto: At tu, inquit ſingulis diebus ſpatium pedum octo vnum perfodito. Cum filius obſecutus patri aliquot diebus octonos pedes abſoluiſſet, arui fodiendi ſpatium indies minus relinqui animaduertit, itaque anniſus celeriter totum illud vti iuſſus fuerat, perfodit.

Fabula ſignificat, difficultatem in æſtimandis laboribus & opus faciendum potius, quam metiendum.

Priuatio.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

PRiuatio, Græce στέρησις, ιος, ἡ, & στερέω, priuo dicitur. Hebr. *Schachal, & Schachol,* in 1. coniugatione, Orbus fuit, orbatus eſt, priuatus eſt re aliqua. In 2. coniug. *Schickel,* orbauit, priuauit. Inde *Schechol.* Orbitas, priuatio. Eſt autem priuatio negatio ſubſtantiæ ab aliquo determinato genere. *ſecundum Ariſt. libr. 4. Metaphyſ.*

Priuatio duplex, ſcilicet in priuari, & in priuato eſſe: prima eſt contraria habitu, non autem ſecunda, *Ex B. Thom. in q. diſputat. de malo. q.1. art.1 & q.2. art.9.*

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Priuatio & repugnantia aduentitium quiddam eſt. *Lib. 1. de Nat. c.7. T.66.*

Ex priuatione, quæ per ſe nihil eſt, etſi non ineſt, tamen aliquid fit. *lib.1. de Nat. c. T.75.*

Priuatio ſæpe ei, qui animi aciem ad id malum, quod affert, intenderit, non eſſe omnino videbitur. *Lib.1. de Nat. c.9. T.80.*

In priuatione ſubiecta eſt natura quædam, de qua priuatio dicitur. *Lib. γ. 3. Metaph. c.2. T.4.*

Priuatio eſt habitus quodammodo. *Libro δ. 4. Metaphyſ. c. pit 12. T 17.*

Priuatio eſt natura contraria vniuerſæ ſpeciei. *Plotin. 1. l.8. c.1.*

Priuatio non eſt qualitas, vel qualis, imo qualitatis orbatio, vt ſilentium vocis vel alterius cuiuſcunque vacatio: nam priuatio eſt negatio, quale in affirmatione conſiſtet. *Idem Enn. 2. libr. 2. q.4. cap.13.*

Priuationes, ſi illa, quorum dicuntur priuationes, ſunt qualitates ipſæ quoq; qualitates erunt. *Idem Enn. 6. l.3. c.19.*

Priuatio nec ipſa per vim propriam bono aduerſatur, vniuerſalis enim priuatio vim nullam habet, particularis non vt priuatio, ſed qua ratione non eſt priuatio, vniuerſam vim aliquam habet; quatenus enim particularis eſt defectus boni, nondum eſt malum, quæ ſi non ſit vltra particularis, ſimul & ipſa natura mali diſceſſit. *Dion. Areopagit. de diuinis nominib.*

Priuationes in affectis entis quodammodo ſunt ſpecies, tamen non ſunt? ad vnitiuam enim entis potentiam etiam ipſæ ſuſceperant debilem quandam eſſendi imaginem. *Procl. el. Theolog. propoſ 74.*

Priuationes quandoque eligimus magis, quam habitus ratione boni, *Pic. Plat. Parmen, c.46.*

Priuationem abſque habitu conſiderare non poſſumus. *idem in Plat. Sophiſt. c.18.*

Priuatio ex habitu cognoſcitur, & rectum & ſui obliqui eſt index. *Ioan. Franc. Pic. Mir. de prænotione, lib.7. c.1.*

Priuationem vocat Moyſes tenebras. *Ioan. Franc. Pic. Mir. in Heptap. l.1. c.2.*

Priuationes ſunt de genere non entium, cum de ſe ſint alterum contradictionis extremum. *Ioan. Franc. Pic. Mir. in epiſt. ad Ant. Fauentin.*

Priuatio in ſimplicis rei ortu, mutationis in materia cauſa eſt efficiens. *Iacob. Carpent. in Alcin. c.7.*

Probitas.

¶ DEFINITIONES ET ETYMOLOG.

PRobitas eſt prudens bonitas: qua mentes à ſe omnem extrarium prohibent rationis motum. Cuius contrarium, Facinus vel Improbitas, vt opinantur quidam, flagitium: quoniam mentem ſolam tangit. Probum Feſtus hominem vocat, qui ſe prohibet à malefaciendo. Alii probum dici volunt: quaſi probatum, metaphora ſumpta à metallis, Hebr. Probus, vir bonus appellatur *Chaſidh,* i. Sacer, pius beneficus, miſericors, à verbo *Chaſſedh,* Sacrauit

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

…, quod medium eſt *Cheſedh*, probitas, pietas, miſericordia, … *Pſalm.63.* *&* *Vlt.* *&* *136.v.1.* *&c.* In contraria ſignificatione … nefandum ſcelus: vt Leuit. 20.17. Ita gallicè dicimus aſ… de probo viro: Ceſt vn homme de bien. Et ironice de … nebulone, per exclamationem, O l'homme bien.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ouid. de me. facie.

Sufficit & longum probitas perdurat in auum,
Perque ſuos annos hinc bene pendet amor,

Plaut. Trin.

Is probus eſt, quem non pœnitet, quam probus ſit, & frugis bona.

Plaut. Trin.

Boni ſibi hæc expetunt: fidem, honorem,
Gloriam & gratiam, & hoc probis pretium' ſt eo mihi magis lubet.
Cum probis potius, quam cum improbis viuere vanicidis.

Horat. Serm. 16.

Magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi ſecernis honeſtum,
Non patre præclaro, ſed vita, & pectore puro.

¶ APOPHTHEGMATA.

Anonymus. Adoleſcens quidam cum venderetur, rogatus à lici… Eritne frugi, ſi fuero mercatus? Etiam ſi non fueris merca… reſpondit: Ne fortuna quidem ſeruilis ducere potuit illum ſer… loqui. Qui enim natura probus eſt, vbique & apud omnes … eſt. *Plut. in apoph. Lacon.*

Æſchylus. Cum hi verſus, quos de Amphirao ſcripſit Æſchylus, … recitarentur apud Athenienſes:

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἀφ' ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

Neque enim videri at eſſe ſtudet vir optimus,
Segetem profundam mente ſtudioſa colens,
Conſilia quando hinc germinant ſalubria.

… populus in Ariſtidem vertit oculos, agnoſcens hoc laudis … competere. *Plut. in Græc. apoph.*

Ariſtides creatus procurator fiſci, quod munus ſanctiſſime geſ… tamen à Themiſtocle delatus eſt, ac repetundarum damna… Sed optimatum fauore non ſolum illi mulcta remiſſa eſt, vt … eidem redditus eſt muneri: quod per ſimulationem … adminiſtrauit, vt omiſſa priſtina ſeueritate, lenem ſe facilemque … qui publico malo gaudent diteſcere. Horum opera fa… vt populus tertio munus ſummis fauoribus eidem defer… Tum ille: Ob integre geſtum munus damnaſtis: quo… præter æquum multa conceſſi ciuitatis expilatoribus, honore … iudicatis. Hoc igitur honore delato, plus mihi dedecoris … quam damnato ac mulctato irrogaſtis. Notat quibus … poſſet fieri gratioſus apud populum, niſi maluiſſet iuſtus … quam plauſibilis. Hoc dicto notauit vulgi peruerſum iudi…, quod ea, quæ profutura eſſent Reip. vbique damnat: quæ … ſummis euehit laudibus. *Plut. in Themiſt.*

¶ SIMILITVDINES.

… Iudæi Quemadmodum columnæ magnas domus ſuſti… Sic boni viri populum totum confirmantes, ciuitates, & reſ… fulciunt. *Apud Ant. in Meliſſ. part. 2. ſerm. 31.*

Libanij Sophiſta. Quemadmodum omnis ſapiens ei vitio vertit, … aliquem amat: Ita rurſus illi laudi dabit, qui probum … amore complectitur. *In epiſt. character fol. 22.*

Vide Bonum, Bonitas, Pietas, Virtus.

Prodigalitas.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

PRodigalitas, Græce ἀσωτία, ας, ἡ, & ἄσωτος, ου, ὁ, ἡ, prodigus dicitur. Hebræi prodigalitatem verbo exprimunt, nempe *Achal*, deuorauit, conſumpſit more ignis, quod proprium eſt intemperantiæ & prodigalitis. Eſt autem prodigalitas incontinentia, & intemperantiam pecuniarum profligatio. *Secundum Ariſtot. … Ethic.*

Prodigalitas eſt circa poſſeſſiones pecuniæ, ſicut deficiens, non … ſicut ſuperabundans in eis. *Secund. B. Thom. ſecund. Sec. q. …*

Prodigalitas ſemper eſt peccatum, non principialiter propter quantitatem, ſed propter inordinationem dandi, quibus non de… dari, & propter quæ, & ſicut debet. *Secundum eundem Vbi ſupra.*

Prodigus eſt, qui ſermone quidem videtur ſapiens, ſed factis tamen inſipiens. *l. his qui §. D. Pius. ff. de tutor. & curator.* Et dicitur magis vanus quam malus. *4. Ethicor.* Inter viles perſonas numeratur. *ff. de donation. l. non debet.* Et quis ſit vere prodigus ac auarus, *lege Ber. extra de conſuetudin. cap. ex parte. & ff. ex cura furi. l. penultima. & l. 1. C. eod.* Quomodo autem probetur quis prodigus ac auarus ex fama vicinorum, habes. *ff. de Ædil. edict. lib. ſciendum. §. illud. de minor. l. 3. §. ſi minor. Et notatur in ſimili. c. de iure dotium. l. vbi.* Ad hæc delinquit prodigus in ſe tantum, & non alium. *gloſſ. ſingul. ſecund. Baldum in l. 1. §. exigitur. ff. de bon. poſſeſſ. ſecund. tab.* Quis ſit prodigus. *Bartol. in hab. in princ. de tutor. l. ſi is qui ff. de tutor. & curator. dat.* Quomodo vero differat à furioſo, *hab. in l. is cui. ff. de teſtament.* & confertur pupillo in contrahendo, non autem peccando. *Bartol. in l. ſi cura ver. vel ad ſecund. C. de reſtitutionibus in integrum. l. ſi quis in tantam ver. quæro quid prodigi. C. vnde vi. & plene Alexand. atque Aretinus in l. is cui bonis. ff. de verbor. obl. Abbas & alij in c. ex parte de conſuet.*

Prodigalitas eſt motus curabilis, ſed auaritia non. *Ægid. lib. 2. c. 18. de regimine principum.*

Lege 12. tabularum interdicitur furioſo & prodigo bonorum ſuorum adminiſtratio, daturque vtrique curator: tamq; diu erunt ambo in curatione, quamdiu vel furioſus ſanitatem, vel prodigus ſanos mores receperit. *Vlpian. ff. de curat. fur. dan.*

¶ LOCI BIBLICI.

Prodigalitas damnatur, *Prou. 5. 9.* Prodigalitatis *Exemplum*: Prodigus filius. *Luc. 15. 13.*

¶ POETICAE SENTENTIAE.

Hor. ſat. 3 lib. 2 Sermon.

Quid ergo
Senſit cum ſummam patrimonii inſculpere ſaxo
Hæredes voluit? quoad vixit, credidit ingens
Pauperiem vitium: & cauit nil acrius: vt ſi
Forte minus locuples vno quadrante periret,
Ipſe videretur ſibi nequior. Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, diuina humanaq; pulchris
Diuitiis parent, quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, iuſtus, ſapiens, etiam & rex,
Et quicquid volet. Hoc veluti virtute paratum,
Sperauit magnæ laudi fore. quid ſimile iſti
Græcus Ariſtippus? qui ſeruos proiicere aurum
In media iuſsit Libya, quo tardius irent
Propter onus ſegnes. Vter eſt inſanior horum?

Menander.

Τοὺς τὸν ἴδιον γ' ἀπαιδῶντας ἀλογίστως βίον,
Ὦ καλῶς ἀκούειν ταχὺ ποιεῖ πᾶσι κακῶς.

Si qui ſuas opes temere dilapidant
Laudibus extollunt, id obeſſe multis poteſt,

Euphron. in Didymis.

Ὁ γὰρ τὸ ἴδιον οἰκονομῶν κακῶς βίον,
Πῶς οὗτος ἂν σώσειε τῶν ἔξω τινά;

Nam qui ſuam male gubernat rem familiarem,
Dic quæſo quomodo ſeruabit is alienam?

Lucianus in Menippe.

Theron Menippi filius patrimonium omne adhuc iuuenis
Turpiter laſciuis ſumptibus diſsipauerat,
Poſtquam vero Euctemon paternus amicus ipſum vidit
Iam excruciari arida pauperie,
Illachrymans ad ſe recepit, & maritum
Suæ coniunxit filiæ, magnam dotem largitus.
Vt primum autem Theron præter ſpem ditatus eſt,
Statim priſtinos ſumptus repetebat,
Nihil non deliciarum indulgens ventri indecenter,
Ac nefariæ ſubuenturæ libidini
Ita Theronem obruit ſecundo
Noxiæ paupertatis reciproca vnda.
Cæterum Euctemon denuo defleuit, non quidem illum,
Sed filiæ ſuæ dotem, & nuptias.
Cognoui autem, quod quiſquis male vſus eſt
Rebus propriis, non poſsit eſſe fidelis in alienis.

Ἔγνω δ', ὡς οὐκ ἔστι κακῶς κεχρημένον ἄνδρα
Τοῖς ἰδίοις, εἶναι πιστὸν ἐν ἀλλοτρίοις.

Euphron.

Ἔργον συναγαγεῖν σωρὸν ἐν πολλῷ χρόνῳ,
Ἐν ἡμέρᾳ δὲ μιᾷ διαφορῆσαι ῥᾴδιον.

Haud facile cumulus aceruatur etiam longo tempore.
Vno vero die facile diſsipabitur.

Menand. Comicus.

Multi ſic affecti ſunt, vt ægre queant
Parcere quicquam vlterius quam pro vita præſenti.

Diphilus Poeta.

Si nauigatio forte quatridui inſtituatur.
Proſpicimus quæ neceſſaria ſunt in dies.
At ſi quid parcendum in ſenectam ſit,
Cur non viaticum parſimonia reponemus?

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN